

Koti kylmään, hallanarkaan korpeen

Isäni sai 1940-luvun loppupuolella rintamamiestalon Ilomantsista Haravapuron korvesta. Maanteistä ei ollut tietoaakaan, rakennuksiaakaan ei ollut koko alueella, kun he menivät ensimmäisiä kertoja paikkaa katsomaan.

Siiitä se kuitenkin alkoi, paikalle pääsi jotenkin hevospelillä ja polkupyörällä. Ne olivat silloin tärkeitä kulkuvälineitä, eikä kaikilla ollut niitäkään.

Ensin katseltiin paikkaa kodin pihapiirille ja sen rakennuksille. Rakennuspaikaksi valittiin mukavan näköinen kumpare Kaivokankaaksi nimetyn tilalta, myöhemmin rakennettavan tielinjauksen välittömästä läheisyydestä. Urakka alkoi rakennuspuiden kaatamisella.

Alkuun työmaalla tehtiin ruokaa nuotiolla ja majoitettiin parakissa, jossa ei ollut mukavuuksia tai lämmityslaitteita. Ensimmäiseksi rakennettiin sauna, jonka hirret veisti rakennuspaikalla enoni, joka oli hirsirakentamisen ammattilainen. Sauna valmistui ja siitä tuli paljon inhimillisempi asumispaikka tilan raivaajille ja rakentajille.

Puhdasta vettä saatiin melko läheltä lähteestä, mutta vesihuolto piti saada turvattummaksi. Alettiin kaivaa kaivoa keskelle tulevaa pihapiiriä. Kaivon vesi olikin oikein hyvää ja kirkasta.

Perheeni vuonna 1952, varmaankin jossain juhlissa, kun olemme niin hienoina. Kuvassa Martti-isä, Hilka-äiti ja me kolme lasta: Kauko, Eira ja Pirkko. Meitä on kaikkiaan 7 sisarusta, 5 tyttöä ja 2 poikaa. Vanhin ja nuorin olivat poikia.

Seuraavaksi oli vuorossa asuintalon rakentaminen. Senkin rakensi isäni ja äitini avustuksella tämä sama enoni,

joka oli jo saunaa rakentamassa. Hirret veistettiin jälleen käsin rakennuspaikalla. Kumpareelle nousi rintamamiestalojen

1953: Silloin oli valmis talo, sauna ja väliaikainen navetta. Vasemmalta: äitini odottaa sisartani Aunea. Lapset: sisareni Pirkko, veljeni Kauko ja minä, Eira. Lasten takana näkyy uuden navetan rakennus aluillaan.

tyyppinen rakennus. Huoneita oli alkuun kolme: keittiö, tuppa ja kammari.

Mukavuuksia ei ollut: ei sähköä, vesi tuli sisälle ämpäreillä kantamalla ja likavedet vietiin ämpäriellä tunkiolle. Lämpöä saatiin, kun uunია lämmitettiin ja ruokaa laitettiin puulämmitteisellä hellalla.

Ei ollut jääkaappia, ruoka säilöttiin suolaamalla: kalat, lihat ja sienet. Luonnosta keräsimmme paljon marjoja ja ne säilöttiin keittämällä sokerin kanssa. Äitini vei hillopurkit lähteeseen kylmäsiilytykseen, koska kellaria ei vielä ollut rakennettu. Puolukkasurvos säilyi ruoka-aitan puukorvossa. Väliä survos oli umpijäissä ja kun tarvitsimme puuromarjonia, niin kävimme sitä sieltä puukolla kovertamassa.

Raataminen vanhemmillani jatkui: he rakensivat hirsien pintalaudoista väliaikaisen navetan muutamalle lehmälle ja tallin hevoselle, sekä navetarakennuksen päätyyn ulko-huussin.

Peltoa he raivasivat samalla, kun rakennukset valmistuivat. Pihapiiriin tuli pieni perunapello sekä kasvimaata porkkanoille ja lantuille. Pihapellon reunaan äitini laittoi kukkapieniä, jossa kasvoi kehäkukkiä ja unikkoja. Elämä oli vanhemmillani yhtä raatamista, aamun valkenemisestä illan pimenemiseen saakka. Peltoa he raivasivat lisää hallanaralle mutasuolle.

Kun vuorossa oli kunnan navetan rakentaminen itse tehdyistä sementtitiilistä, niin minäkin olin jo tiilien taputte-lutyössä mukana. Navettaan tuli tilaa seitsemälle lehmälle ja talli hevoselle. Oli siellä karsina muutamalle lampaalle ja vasikalle sekä verkkoaidalla eristetty tila kanoille. Myöhemmin navetan päätyyn rakennettiin heinäsuoja ja sekä torni tuoreruhua varten.

Silloin elettiin lähes kokonaan omavaraistaloudessa: liha, kala, marjat, perunat, kasvikset, kananmunat, maito, voi, piimä ja jauhot saatiin omasta takaa. Kaupasta hankittiin vain suola, sokeri, ryynejä, kahvia ja hedelmiä, jos niitä joskus oli. Kun saimme ensimmäiset appelsiinit, niin jokainen meistä sai yhden siivun. Silloin meitä oli seitsemän henkilöä: äiti, isä, neljä lasta ja mummo, isäni äiti.

Eipä ollut jokaiselle omaa huonetta, eikä sänkyäkään. Äiti ja isä sekä nuorin sisareni nukkuivat tuvassa, me kolme ja mummo kammarin puolella. Sängyissä oli olkipatjat ja niiden päällä valkoiset lakanat.

Pyykkiä pestiin käsin, yleensä maanantaisin, kun sauna oli vielä lauantain saunomisen jälkeen vähän haalean lämmiin. Pyykit hangattiin käsin pyykkilautaa vasten ja valkoiset lakanat keitettiin saunan muuripadassa. Suurin pyykki pestiin keväällä jokirannassa. Silloin tulivat puhtaiksi täkit, matot ja kaikki suuremmat tekstiilit. Vaatteita ei vaihdettu joka päivä, joten lauantaina saunan jälkeen oli mukava saada puhdasta päälle.

Kenkiä ei ollut kuin yhden talvea varten, toiset kesäkäyttöön ja lisäksi kumisaaapaat. Jokinlainen pallo ja sukset olivat urheiluvälineinä.

Talvella yleensä hiihdimme noin neljän kilometrin pituisen koulumatkan letkassa. Vahvimmat aukaisivat latua tuisujen jälkeen. Syksyllä ja keväällä pyöräilimme tai kävelimme, sillä kaikilla ei ollut polkupyöriä. Haravapuron tietä ei aurattu minun siellä olon aikani. Yhdelläkään asukkaalla ei ollut autoa, jolle olisi pitänyt olla sileämmät ajourat.

Toinen lapsikuva samassa paikassa 1953. Tässä äitini ei ole mukana, mutta serkuttu Riitta on meidän lisäksi.

Elämä oli vanhemmillani raskasta ja työntäyteistä. Talvisin isä oli savotassa hevossensa kanssa ja sai sieltä lisätuloa perheen elättämiseen. Hän oli joskus kaksikin viikkoa yhteen menoon savottapaikoilla ja asui työmaaan yhteydessä olevilla savottakämpillä. Äidin ja mummon kanssa pärjälitiin kotimaisemissa. Koulureissulla me koululaiset toimme kylältä postit ja kävimme kappassa hoitamassa pienempiä asioita.

Kylällä oli yksi puhelin kappan yhteydessä, koululakaan ei ollut puhelinta. Kun nyt elämme tätä someaika, niin tuntuu ihmeelliseltä, miten silloin selvitettiin.

Nuorin veljeni syntyi helmikuussa 1960. Muistan, että silloin oli ollut kovia pakkasia ja kulkeminen lossilla Koitajoen yli tuotti ongelmia. Niinpä isäni vei äidin hevosella Särkän lossille. Sinne meiltä oli matkaa noin kahdeksasta kymmenen kilometriä. Lossilta tuli taksi hakemaan synnyttäjää Ilomantsin kirkonkylän synnytyslaitokselle. Synnyttäjän oli osattava ennakoida lapsen syntymä, jotta lapsi ei syntyisi vaikean matkan aikana. Kaikki meni hyvin ja terve poika tuotiin kotiin.

Kylälle saatiin yhteistakin toimintaa: Marttayhdistys ja Lähetyspiiri käynnistyivät. Muistan, kuinka talvisena pakkasiltana hiihdimme peräkkäin kuun valossa viettä-

mään Marttojen kerhoilta noin kahden kilometrin päässä olevaan naapurisiin. Olin varmaan silloin noin 7-8-vuotias. Se oli niin hieno kokemus, että on säilynyt mielikuvissani koko elämäni ajan.

Kun maatalous alkoi jotenkin sujua ja pellot tuottamaan satoa, niin elämä alkoi vähän helpottaa.

Muistan, kuinka mummoni käveli iltaisin kumpareelle, josta näki raivatuille mutapelloillemme. Hän halusi nähdä, milloin pellot rupeaisivat vihertämään ilta-auringossa. Kyllähän se ilta tuli, kun mummo näki peltojen vihertävän, ja se tuotti hänelle iloa. Mutta, koska pellot oli raivattu mutasoille, niin aina oli olemassa kylmien öiden aikaan hallanvaara ja kaikki työ saattoi mennä pakkasyön yllättäessä hukkaan. Samalla meni perheeltä leipä.

Muistan yhdenkin yön, kun poltimme nuotioita perunapellon ympärillä, ja viljasadon, josta ei saanut kunnan leipäjauhoa.

Perhe kasvoi, meille tuli lisää sisarusia - työt vuonna 1956 ja 1958 ja vuonna poika 1960 - ennestään meitä oli yksi poika ja kolme tyttöä eli seitsemän lasta yhteensä. Olen itsekseen ajatellut, että kun näitä nuorempia sisarusia rupeisi tulemaan, niin ehkäpä saimme maksuvapautuksia rintamatilan maksuista sinä vuonna, kun lapsi oli syntynyt.

Kaikki konstit oli varmaan käytettävä, jotta olisi selvinnyt niinä aikoina korpikyillä.

Veikko Vennamo toimi tuolloin maatalousministeriön asutusasiainosaston päällikkönä. Asumiskelvottomien rintamamiestalojen sijainti oli Vennamon vastuulla. Isäni muisteli häntä aina petollisena ja kiero ihmisenä, koska häneltä oli viety joitakin pellonraivauspalkkioita, jotka hänen olisi kuulunut saada. Hän syytti aina Vennamoä siitä, että tämä oli vienyt rahat omiin liiveihinsä.

Elämä jatkui kylällä. Mummolle ja meille tytöille rakennettiin vintille huone. Minusta näytti siltä, että mummo nautti siitä, kun sai tavallaan oman huoneen ja meidät vanhemmat tytöt siipensä alle. Taloon asennettiin kaasupalot, sähköä ei ollut vielä.

Kylä rupeisi tyhjenemään vuoden 1960 paikkeilla. Rintamamiestila toisensa jälkeen vaihtoi omistajaa, jotkut tilat jäivät kesäpaikoiksi. Mutta löytyi sinne myös rohkeita suomalaisia, jotka uskoivat vielä elämään niillä tiloilla. Lähes kaikki tilat vaihtoivat omistajaa. Niin läksimme mekin, tila myytiin ja muutto kaikkine kampsuineen, karjoi-neen ja perheineen tapahtui keväällä 1964. Muutimme Pyhäselkään.

Vanhempieni ratkaisu vaihtaa paikkakuntaa oli hyvä. Isällä ja äidillä oli aina ollut haaveena saada lapsensa ammattitua jonkinlaiseen ammat-tiin. Me pääsimme opiskelemaan, sillä uudesta kodistamme oli helpompi lähteä lähellä sijaitsevan Joensuun koulu-hin. Yksikään meistä seitsemästä sisaruksesta ei ollut kiinnostanut maanviljelijän ammattista, eikä jatkamisesta tilalla. Olimme nähneet, ettei pientilallisen elämän ollut helppoa.

Pyhäselän tila myytiin ja 1974 vanhempieni terveydentilan heiketessä ja he muuttivat omakotitaloon Reijolaan viettämään vanhuuden päiviään.

Eira Väänänen
EKL:n valtuuston 2. varapuheenjohtaja
tiedottaja, EKL:n Pohjois-Karjalan piiri
Kuvat: Eira Väänänen kotialbumi.

NOKIAN TYÖVÄEN TEATTERI 2023-2024
Mika Waltarin Veijarikomedia
Omena putoaa
Esitykset 9.11.2023 - 24.3.2024
Liput: 25€/22€/12€
puh: 050 346 8464
050 3475 102

Käsikirjoitus: Mika Waltari
Ohjaus: Rami Saarijärvi
Lavastus: Tapio Huilla
www.nokianteatteri.fi

RAUHALAHTI

SYKSYN LOMATARJOUKSET!

TUNNELMIA 3 VRK 179 € / HLÖ / 2 HH
Tulopäivä maanantai tai tiistai.

KYLPLYLÄLÖMA 2 VRK 145 € / HLÖ / 2 HH
Tulopäivä maanantai, tiistai tai keskiviikko.

Hinnat sis. maj. 2-3 vrk, aamiaiset, päivälliset, kylpylän ja kuntosalin käytön. Voim. 21.8.-22.12. (ei vk 42-43).
Varauskoodi "SENIORI", myös nettivaramo.

TANSSIA, KARAOKEA, PERINNEILTOJA.
VARAA HOIDOT ENNAKKOON!

Kylpylähotelli Rauhalahdi, Katsikaniementie 8, KUOPIO, P. 030 608 30, rauhalahdi.fi
PUHELUN HINTA: Lankapuhelimesta 0,032 €/min. • 0,0835 €/puhelu, matkapuhelimesta 0,192 €/min sis. alv 24 %.

Kaikille +55-vuotiaille
KULTTUURI-KATSELMUS
18.-19.11.2023 Jyväskylässä
Ilmoittautuminen 18.10.2023 mennessä:
tul.fi/tapahtumat/aikuisliikunta/seniorit

TUL Suomen Työväen Musiikki- ja Tanssiliitto EKL ELÄKELÄISET

Isäni ja veljeni. Hevonen oli tärkeä, niin maa- ja metsätöissä kuin liikkumisessakin.

Heinäpellolla, kahvitauko.

Haravapuron Martat, otettu ehkä noin 1956-1958.